

Дзітараітні і Мастаітва

Год выдання 33-і № 89 (1934) 6 лістапада 1964 ПЯТНІЦА Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

КРАІНА САВЕТАЎ УМЫТЫ АГНЯМІ ПАЎСТАПА НАД СВЕТАМ, ЧАРОЎНЫ, БЯСКРАЙНІ ЯК НОВАЕ СОНЦА ЗЯМЛІ. РАЗЛОГ... НІ ГРОМЫ, НІ БУРЫ, МІЖ НАС ЖЫВЕ ЛЕНІН, НІ ГРОЗЫ-ВІХУРЫ, ЯК З ГЕНІЯЎ ГЕНІЙ,— АДОЛЕЦЬ ЯЕ НЕ ЗМАГЛІ... ДА НОВЫХ ЗАВЕ ПЕРАМОГ. ЛЯЖЫЦЬ ПЕРАД НАМІ Якуб КОЛАС.

ПОСТУП НОВАЙ ЭПОХІ

У ГІСТОРЫІ ёсць перавалы, зніс і значэнне якіх для чалавецтва па-сапраўднаму раскрываецца толькі з цягам часу. Самы велічны між імі — Кастрычнік 1917 года. Амаль паўвека назад сваёй мазолістаю рукою працоўны люд Расіі адгарнуў першую старонку летпісу новага жыцця на зямлі, адкінуў навае са сваёй дарогі стружкілыя царскі трон, разбурыў неваісны буржуазны лад. На асветленым поліем барацьбы небасхіле ўзыйшла зара новай зры, новай гісторыі.

БАЛАДА ПРА ЧЫРВОНЫ СЦЯГ

Старая пажоўклая фатаграфія. Людзі пад чырвоным сцягам на вуліцы незнамага горада. Гэта Бардо, горад у Францыі. На здымку — дэманстрацыя ўдзельнікаў антыфашыскага паўстання. А са сцягам, пад якім дваццаць гадоў назад ішлі гэтыя людзі, цяпер кожны год выходзіць на святарныя дэманстрацыі працоўныя невялічкага беларускага горада Сморгоні.

ЗА НАШУ І ВАШУ СВАБОДУ

Каравель адходзіў апоўначы. Гэта быў стары пузаты пароход бельгійскай кампаніі. На яго і ўдалося купіць білет. Нягледзячы на Варанішчаў зайшоў у ячэйку. Там сустрэў прадстаўніка з камітэта «Кардэсіяль».

ЖЫЦЦЕ РАЙСКАЕ

Жыццё райскае... Абалёрышы на брудную стойку, вароўшчык ішчэ і ішчэ паўтарае гэтыя словы. Райскае жыццё, кажу, для вас наступае. Працуюць тут мала, а вяртацца з мехам грошай, даўбог не маюць.

СУСТРЭЧА СЯБРОЎ

Сем дзён праходзіў у Мінску рэспубліканскі семінар работнікаў прафсаюзаўных бібліятэк. Закончыўся семінар у клубе Письменнікаў БССР. Тут адбылася сустрэча бібліятэчных работнікаў з вялікай групай беларускіх літаратараў.

І вось аднойчы знаёмым аргенцінец адвёў яго ўбок і шапнуў: — Прыходзь сёння на Фіжэ Крэспа, у рэстаран «Аўтамашка». З табой хочучь пазнаёміцца таварышы.

БАРДО УЗІМАЕ СЦЯГ ПАЎСТААННЯ

1942 год. Парыж. Фёдар Варанішчаў — перад адным з кіраўнікоў камуністычнага падполля Гастонам Лірошам. Слухаючы расказ аб пакутах, якія зведаў Варанішчаў у лагерах інтэрнацыянальных, Лірош спягальніва ківае галавой, хмурыць бровы, Пётрым пытае: — А цяпер? Дзе б ты цяпер хацеў працаваць?

ЮБІЛЕЙ КАЛЕКТЫВУ

Грамадзянскае вярстанне адзначыла дзесяцігоддзе харовай ілюбы чыгуначнікаў. Юбілей сардэчна павітавалі кіраўнікі Ленінскага аддзялення харовай ілюбы БССР, народныя артысты СССР Р. Шырма, шматлікія прыхільнікі та-

ЮБІЛЕЙ КАНЦЕРТУ

Самодзейныя інтэлектуальныя заваяванні прызнаны высокім мастацкім майстарствам, рэальна-спартывым умяшчэннем у іх уваходзіць больш як 100 твораў Чайкоўскага, Глінкі, сучасных савецкіх народных песняў.

ЮБІЛЕЙ ПРАЦЕ

Харавая кавалета двойчы вступала на Выстаўны дзясяцігоддзі харовай ілюбы ў Мінску, а таксама на сцэне Крамлёўскага тэатра, у Палацы культуры горада «Прада», выдывала на гэтай тэрыторыі ў Польскую Народную Рэспубліку, на Украіну, удзельнічала ў дзесяцігоддзі мастацтва ў Мінску. Калектыву кавалета добра вядомы ў сёлах і гарадах вобласці. За дзесяць гадоў ён даў больш чым 400 канцэртаў.

Гэты здымак зроблен у Бардо пасля перамогі. На развітанне Фёдар Варанішчаў (у цэнтры, у борце) сфатаграфаваны з сабралі пад сцягам, які павёз з сабой на Радзіму.

А. БАЛАС.

ЧАЛАВЕК З ГАРАЧАГА ЦЭХА

Раману глядзіць у той бок, дзе вырываецца з цагельнага палону струмень вадкага металу. Побач з Раманавым — стайкі на чальні плавільнага участка інжынер Аляксей Томчанка.

Па лясным бездаражжы, па сьпучых пясках ходзяць машыны, на радзітарых якіх красуюцца серабрысты зубр. Магутныя яны, цагавытыя. Але магутней вась за гэты, які вы бачыце на здымку, няма ў краіне. 65 тон можа браць ён на свае волатаўскія плечы. У захапленні эксккурсанты, што прышлі на Беларускі аўтамабільны завод, які выпускае гэтую машыну.

Фота А. ДЗІПЛАВА.

У гэтага саракагадовага чалавек пасівець скурэ валасы і тонкі, інтэлігентны твар. Ён — рабочы Мінскага аўтазавода, працуе ў цэху коўкага чыгуны пачынаючы. Не любіць называць сябе пачынаючым. «Правільшчык», адражаме-доўваецца ён, — Плавім коўкі чыгуны, які надзейнейшы за сталь. Наш чыгуны карыстаецца вялікім попытам на многіх заводах краіны». У гэтых словах — гордасць за сваю гарачую прафесію.

Ён — не зусім звычайны рабочы, Завочна скончыў географічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Скончыў з адзнакай — і яму прапанавалі паступаць у аспірантуру. Ды ўжо тады зрадзіўся з заводам, з рабочым калектывам, з гарачым цэхам і гэта ўтрымала яго на заводзе.

Пянаццаць гадоў, з дня на дзень, прыходзіць пачынік Лёў Раману ў падны цэх, на родны завод.

Пянаццаць год метал, выплаўлены чалавечым гарачай прафесіяй, ідзе на адліжку часткі для магнітнага МАЗу, для іншых машын і станкоў, — а ў якіх краінах свету не паўляюцца аўтамабілі і станкі з савецкай маркай! Ёсць яны, практычная географія Ўсся Раманова — географ па адукацыі і рабочы па прафесіі!

Лёў Раману прыходзіць у цэх, перапрацаваць у брызентавы камбінезон, падступаецца да вагранкі. Іх у гэтым агромністым гарачым і шумным цэху тры. Высокія, пянаццаць гадоў, з дня на дзень, прыходзіць пачынік Лёў Раману ў падны цэх, на родны завод.

Мал. П. ЗАМАХА.

Ужо дзве, калі стары вывалал паўгісер на бераг. Судна ляжала на беразе, з круглай прабоўнаю над левай скулой. Пакуль з яго выцягвала вада, стары прыніс з дому новы матор, кавалак брызенту і канец мабільнага троса. Ён наклаў на прабоўну «пластыр», г. зн. замацаваў брызент на прабоўну, памаваў матор, напуючы бак бензінам і саліну гісер на вадку... Ненад стары сам затануў у гэтым цэху, у чыстым і глыбокім месцы і ўвесь час ведаў, што судна гэта калі-небудзь зноў спатрэбіцца...

Стары стаў за штурвал і нарэў судна ўверх па раку. Матор працаваў на малых абаротах, і з берага яго не чуваць было. Цяпер самае галоўнае, каб не заўважыла ахова чыгуначнага моства. У янае надвор'е гэты матор добра праглядаўся адсюль, але стары ведаў, што да яго будзе на разе больш за восем кіламетраў. Трэба было спячацца паспець да моства раней, чым разгоніць тунан. Калі б ён ішоў хоць бы сярэднім ходам, дык паспеў бы свечасова, але ішч сярэднім ходам было небяспечна — магла засечыць ахова на беразе. Не варту рызыкаваць, бо за моствам да свайх рукоў падаць.

Партызанам было патрэбна судна, каб арганізаваць дыверсію на мосце — з берагу падсыць да яго было нельга.

Стары закручыў, каб супакойна. Ён круціў ішоў у тумане і думаў пра свайго маладога зяця Сашку Мысва і пра сваю дачку, якая зараз была ў партызанах. Сашка быў прыгожым ўшынш хлопец. Да вайны ён вучыўся ў Магілёўскім музычным вучылішчы, і жонка была да пары яму — вясёлая, моцная, фізкультурыца. І дзеці ў іх, мабыць, таксама будуць прыгожыя і вялікія...

Рака дымілася, але туман радзеў з кожнай хвілінкай. Хутка павіна было паказана сонца. Стары бачыў мост наперадзе — усе чатыры пралеты, — буды аховы і вартавата на сярэдзіне моства з вінтуючай Удальчыні пачуўся шум цапкіна. Лха б на яго, не мог гэты цапкіна павіцца крыку раней! Вартавы заўважыў судна, калі яно падыходзіла ўжо да самага моства. Ён так рагубіўся, што нават не пачаў страляць, хоць страляць яму зараз у судна было б вельмі зручна, закручыў і кінуўся ў будку... Камандышка пацягнуў завадную ручку на себе, матор заруў, і гісер пайшоў наперад на поўнай хуткасі.

Стары стаў за штурвал і нарэў судна ўверх па раку. Матор працаваў на малых абаротах, і з берага яго не чуваць было. Цяпер самае галоўнае, каб не заўважыла ахова чыгуначнага моства. У янае надвор'е гэты матор добра праглядаўся адсюль, але стары ведаў, што да яго будзе на разе больш за восем кіламетраў. Трэба было спячацца паспець да моства раней, чым разгоніць тунан. Калі б ён ішоў хоць бы сярэднім ходам, дык паспеў бы свечасова, але ішч сярэднім ходам было небяспечна — магла засечыць ахова на беразе. Не варту рызыкаваць, бо за моствам да свайх рукоў падаць.

Партызанам было патрэбна судна, каб арганізаваць дыверсію на мосце — з берагу падсыць да яго было нельга.

Стары закручыў, каб супакойна. Ён круціў ішоў у тумане і думаў пра свайго маладога зяця Сашку Мысва і пра сваю дачку, якая зараз была ў партызанах. Сашка быў прыгожым ўшынш хлопец. Да вайны ён вучыўся ў Магілёўскім музычным вучылішчы, і жонка была да пары яму — вясёлая, моцная, фізкультурыца. І дзеці ў іх, мабыць, таксама будуць прыгожыя і вялікія...

Рака дымілася, але туман радзеў з кожнай хвілінкай. Хутка павіна было паказана сонца. Стары бачыў мост наперадзе — усе чатыры пралеты, — буды аховы і вартавата на сярэдзіне моства з вінтуючай Удальчыні пачуўся шум цапкіна. Лха б на яго, не мог гэты цапкіна павіцца крыку раней! Вартавы заўважыў судна, калі яно падыходзіла ўжо да самага моства. Ён так рагубіўся, што нават не пачаў страляць, хоць страляць яму зараз у судна было б вельмі зручна, закручыў і кінуўся ў будку... Камандышка пацягнуў завадную ручку на себе, матор заруў, і гісер пайшоў наперад на поўнай хуткасі.

ПЛЫНЬ ДНЯПРОЎСКАЯ, ПРАЗРЫСТАЯ

НАРЫС

Барыс КАЗАНАЎ

УЖО ЗУСІМ развіднела. Але Дняпра не відаць у тумане. Мы сядзім на барэжы ў двары марскога клуба. Тут Аляксандр Цярэньчыч Камандышка працуе вартульніком. Ён пачаў п'янаццаць гадоў. Каўнер гімназіі расшпілены, і відаць шырокая, загаралат тудзіна. Твар у Камандышкі жалены, са звыклым белым брыўам. Глыбока з-над брыўей, здаецца, змяраюць круглыя ішчыны вочы. Я ведаю, што Камандышка — сляпы. Астеп ён зусім надзіна і баіцца прагаварыцца наму-небудзь, што ён невядушы, магчыма, таму, што не хоча пачаць работу, а мо хоча перахітчыць людзей і хваробу заадно. І многія не здагадваюцца пра яго хваробу, таму што ён па-ранейшаму сам і мые бялізну, і фарбуе, і збірае іржу на шлюпанчых скобах...

не бачыць... Камандышка дастае кашпук і з разлічнай складнасцю сляпо пачынае круціць самакрутку.

— Потым перайшоў я на работу ў Магілёў, у марскі клуб. Кадры для флоту рыхтаваў. Моладзі ў мяне было многа, ды ты гэта сама бачыў, займаўся ж у мяне пасля вайны. Раз'ехаліся яны ўсе, хто куды. Я ўсіх вас, хлопцаў, памятаю. Добры ў цябе сляпа быў Валерка, — царства яму нябеснае...

Нас было трое: Валерка Брындзін — круглатвары, з такімі буйнымі вясуншамі, што яны выклікалі пастаяннае недавер'е ў нашай ляснянай настаўніцы Наталлі Пятроўны — яна часта прымушала Валерку мыцьца ў школе перад урокам, каб перананца, што ён мыцца дома. Святанка Светушкова — дзятчынка са сестры і чыстым, як непарыткі, расінкай, вачыма, і я. Быў адзін час сярэд нас і чышчэты — Юрка Папоў. Але ён аднойчы зрабіў несумленны ўчынак, і доўгі час мы не маглі дараваць яму гэтага...

Рака была розная ў розныя поры года, і рыба ў ёй таксама была раз-рознаю. Ранней вясною мы лавілі ўдлю на «наснара» — першага вясновага камара, летам больш ішч дещ і акунь, а ўвосень у блакітай лядзяной вадзе кляваў шупчак. Я не памятаю, якую рыбку злавіў першы раз у жыцці, але ніколі не забуду адчування, калі яна, б'е ў глыбінні рыбку, на вадзе дрыжыць чырвоная сонца, і калі я падігнеш на бераг, на налітай лядцы скачучы чырвоная ад сонца кроплі...

Навокія я памятаю, мы ўвесь час ірваліся выехаць з гэтага горада. Мы марылі стаць капітанамі і адкрываць далёкія маперыяны. Таму мы кожны дзень хадзілі на заняткі ў марскі клуб, дзе інструктар Камандышка вучыў нас пачунам спорту, вяславанню, вадалазнаўчым справам. Быў ён такі ўжо вельмі стары, аб ім хадзілі розныя легенды, але ў нас не было часу распытаць у чалавек аб яго жыцці, таму што мы спяшаліся хутчэй да свайго...

Заняткі Камандышка праводзіў пад павецю. Там пахла свінцовымі бялізні, бензінам і канатнай вільгацю. Мільгалі падвесныя маторы тончавых лодак, усюды былі навалены бухты тросаў. Камандышка прыходзіў на заняткі басанож, у сваёй заўсёднай гімнасырцы і сініх галіфах. На яго гурдаў заўсёды блышчелі георгеўскія крыжы, мікалаеўскія медалі і нашы, савецкія орданы.

Ён сядзіў на жалезнай бочцы, акурат пад партызан Будзінага, і пытаўся ў прысутных звычкім тэнарном: «А ну, хто мне сёння раскажа пра ўсё, што я ўчора гаварыў?» Мы дружна падымалі рукі, і Камандышка часцей за ўсё выклікаў свайго любімага — Валерку Брындзіна.

«Які ты падаеш каманду на паруснай шлюпцы пры вавароце оверштат?» — бывала пытаўся ён, і Валерка, пачырванелы ад шчасця, выпальваў адным духам: «Забраў вялікі ход, мададу; кльвер-шкоты разняць, грот-шкот сцягнуць! Кладу руль на вецер. Калі наша судна пяройдзе лінію ветру, выбраю шкоты на насавы галіс».

«Малайчына, — здаўна волема крактуў Камандышка, — з цябе выйдзе добры маран!»

Пасля заняткаў мы сядзілі ў шлюпкі. Замест Папова мы бралі цяпер Святанку. Юрка Папоў скардзіўся на нас Камандышкі, але стары яму аднойчы адказаў: «Не да я табе лодкі. Хіба я цябе магу на раку пушыць, калі ты дуду сваю замучыў перад хлопцамі? Рака, яна броду не любіць. Яна цябе ўзр перакруціць...»

Юрка адыходзіў і прыходзіў зноў, і пачаў час, калі Камандышка даў яму лодку, і рана Юрку не перакруціла...

А мы адыходзілі ўсё далей і далей па сонечнай раку. Горад заставаўся ўжо далёка, і нічога не было навокал, апроч вады і неба. І здавалася, мы не вернемся назад. Але мы кожны раз вярталіся і здалей ля марскога клуба бачылі постаць старога. Ён глядзеў у наш бок, засланушы далоняй вочы ад сонца...

А ўчора выклікалі мяне ў музей, — прыцягае Камандышка. Кажучы, расказвай, у якіх паходах удзельнічаў, які нацер прагану да партызан, які з Дняпроў лавілі, — усё расказвай... Зробім цябе ганаровым грамадзянінам горада. Ян ты думаеш, зробіць мяне пасля смерці ганаровым грамадзянінам?

— А я навошта табе гэта? — Дзя Андрэйкі хачу... Праўнучак у мяне ёсць. Андрэйка, ад старэйшай унучкі... Дай бог, каб не было ніколі ў жыцці вайны! Каб яму не давялося сербанчы прагану да партызан, які з Дняпроў лавілі, — усё расказвай... Зробім цябе ганаровым грамадзянінам горада. Ян ты думаеш, зробіць мяне пасля смерці ганаровым грамадзянінам?

— А я навошта табе гэта? — Дзя Андрэйкі хачу... Праўнучак у мяне ёсць. Андрэйка, ад старэйшай унучкі... Дай бог, каб не было ніколі ў жыцці вайны! Каб яму не давялося сербанчы прагану да партызан, які з Дняпроў лавілі, — усё расказвай... Зробім цябе ганаровым грамадзянінам горада. Ян ты думаеш, зробіць мяне пасля смерці ганаровым грамадзянінам?

Чатыры месяцы мінула, як немцы ўвайшлі ў горад. Марскі клуб пуставаў. Іншы раз стары лавіў рыбу, але больш за ўсё ляжаў у сваёй вартцы, накрывушыся кажухом. Немцы на яго не звярталі ўвагі.

У тую ноч стары не спаў, а калі пачало прасвечвацца неба, ён узняў ліхтар, рыдлёўку і пайшоў пад павец. Там пахла смаляю ад лодак, але саміх лодак не было. Камандышка спаліў іх, як у горад увайшлі немцы. Стары доўга капаў, амела арудуючы маленькай садытанай рыдлёўкай, пакуль не паказаліся перавязаны ржавым брызенту, прамаслены, кавалак быў вельмі цяжкі. Потым стары сабраў аўтамат, старанна аглядзеў перадацнае кола і ланцук — лябедна была ў парадку. Ён сеў у лодку і, стараючыся не плёскаць, павеславаў да другога берага.

На тым беразе, у будым Даме гаса «Цікінічы» А. Біркуова. У гаспадарка добра ўраджлі азіння, бульба, кукуруза, садавіна і гародніна... Хлебаробы назапілі дастаткова кармоў для жывёлы, а значыць, будзе мяса і малака.

Гэтыя дзве гаспадаркі акраі і спецыялізуюцца ў малочна-мясным напрамку. Жоны год тут узрастае прадукцыянысць жывёлагадоўлі, павышаюцца надой малака.

Красамоўна сведчыць аб гэтым лічы. Так, сёлета ў саўгасе «Побалава» на концы 100 гектараў даваліся па тры каровы ў парэўнаны з леташнім годам. Агульны стаць папэўніўся 200 каровамі. За кошт чаго таксама папэўніўся вядома, за кошт маладніку. А гадуюць цялят такіх дбайна і рупліва гаспадар, які Галіна Міхайлаўна Грамыка. 70 цапкі даглядае яна. І паглядзеўнае ў вазе даюць штурчачы.

Ёсць у саўгасе і выдатныя механізатары. Скажам, трактарыст Васіль Марчанка. Машына яго заўсёды справная, гатова да любой работы.

Цяпер у саўгасе «Цікінічы» А. Біркуова. У гаспадарка добра ўраджлі азіння, бульба, кукуруза, садавіна і гародніна... Хлебаробы назапілі дастаткова кармоў для жывёлы, а значыць, будзе мяса і малака.

Гэтыя дзве гаспадаркі акраі і спецыялізуюцца ў малочна-мясным напрамку. Жоны год тут узрастае прадукцыянысць жывёлагадоўлі, павышаюцца надой малака.

Красамоўна сведчыць аб гэтым лічы. Так, сёлета ў саўгасе «Побалава» на концы 100 гектараў даваліся па тры каровы ў парэўнаны з леташнім годам. Агульны стаць папэўніўся 200 каровамі. За кошт чаго таксама папэўніўся вядома, за кошт маладніку. А гадуюць цялят такіх дбайна і рупліва гаспадар, які Галіна Міхайлаўна Грамыка. 70 цапкі даглядае яна. І паглядзеўнае ў вазе даюць штурчачы.

Ёсць у саўгасе і выдатныя механізатары. Скажам, трактарыст Васіль Марчанка. Машына яго заўсёды справная, гатова да любой работы.

Цяпер у саўгасе «Цікінічы» А. Біркуова. У гаспадарка добра ўраджлі азіння, бульба, кукуруза, садавіна і гародніна... Хлебаробы назапілі дастаткова кармоў для жывёлы, а значыць, будзе мяса і малака.

Гэтыя дзве гаспадаркі акраі і спецыялізуюцца ў малочна-мясным напрамку. Жоны год тут узрастае прадукцыянысць жывёлагадоўлі, павышаюцца надой малака.

Красамоўна сведчыць аб гэтым лічы. Так, сёлета ў саўгасе «Побалава» на концы 100 гектараў даваліся па тры каровы ў парэўнаны з леташнім годам. Агульны стаць папэўніўся 200 каровамі. За кошт чаго таксама папэўніўся вядома, за кошт маладніку. А гадуюць цялят такіх дбайна і рупліва гаспадар, які Галіна Міхайлаўна Грамыка. 70 цапкі даглядае яна. І паглядзеўнае ў вазе даюць штурчачы.

Ёсць у саўгасе і выдатныя механізатары. Скажам, трактарыст Васіль Марчанка. Машына яго заўсёды справная, гатова да любой работы.

Цяпер у саўгасе «Цікінічы» А. Біркуова. У гаспадарка добра ўраджлі азіння, бульба, кукуруза, садавіна і гародніна... Хлебаробы назапілі дастаткова кармоў для жывёлы, а значыць, будзе мяса і малака.

Гэтыя дзве гаспадаркі акраі і спецыялізуюцца ў малочна-мясным напрамку. Жоны год тут узрастае прадукцыянысць жывёлагадоўлі, павышаюцца надой малака.

Красамоўна сведчыць аб гэтым лічы. Так, сёлета ў саўгасе «Побалава» на концы 100 гектараў даваліся па тры каровы ў парэўнаны з леташнім годам. Агульны стаць папэўніўся 200 каровамі. За кошт чаго таксама папэўніўся вядома, за кошт маладніку. А гадуюць цялят такіх дбайна і рупліва гаспадар, які Галіна Міхайлаўна Грамыка. 70 цапкі даглядае яна. І паглядзеўнае ў вазе даюць штурчачы.

Ёсць у саўгасе і выдатныя механізатары. Скажам, трактарыст Васіль Марчанка. Машына яго заўсёды справная, гатова да любой работы.

Цяпер у саўгасе «Цікінічы» А. Біркуова. У гаспадарка добра ўраджлі азіння, бульба, кукуруза, садавіна і гародніна... Хлебаробы назапілі дастаткова кармоў для жывёлы, а значыць, будзе мяса і малака.

Гэтыя дзве гаспадаркі акраі і спецыялізуюцца ў малочна-мясным напрамку. Жоны год тут узрастае прадукцыянысць жывёлагадоўлі, павышаюцца надой малака.

Красамоўна сведчыць аб гэтым лічы. Так, сёлета ў саўгасе «Побалава» на концы 100 гектараў даваліся па тры каровы ў парэўнаны з леташнім годам. Агульны стаць папэўніўся 200 каровамі. За кошт чаго таксама папэўніўся вядома, за кошт маладніку. А гадуюць цялят такіх дбайна і рупліва гаспадар, які Галіна Міхайлаўна Грамыка. 70 цапкі даглядае яна. І паглядзеўнае ў вазе даюць штурчачы.

Ёсць у саўгасе і выдатныя механізатары. Скажам, трактарыст Васіль Марчанка. Машына яго заўсёды справная, гатова да любой работы.

Цяпер у саўгасе «Цікінічы» А. Біркуова. У гаспадарка добра ўраджлі азіння, бульба, кукуруза, садавіна і гародніна... Хлебаробы назапілі дастаткова кармоў для жывёлы, а значыць, будзе мяса і малака.

Гэтыя дзве гаспадаркі акраі і спецыялізуюцца ў малочна-мясным напрамку. Жоны год тут узрастае прадукцыянысць жывёлагадоўлі, павышаюцца надой малака.

Красамоўна сведчыць аб гэтым лічы. Так, сёлета ў саўгасе «Побалава» на концы 100 гектараў даваліся па тры каровы ў парэўнаны з леташнім годам. Агульны стаць папэўніўся 200 каровамі. За кошт чаго таксама папэўніўся вядома, за кошт маладніку. А гадуюць цялят такіх дбайна і рупліва гаспадар, які Галіна Міхайлаўна Грамыка. 70 цапкі даглядае яна. І паглядзеўнае ў вазе даюць штурчачы.

Ёсць у саўгасе і выдатныя механізатары. Скажам, трактарыст Васіль Марчанка. Машына яго заўсёды справная, гатова да любой работы.

Цяпер у саўгасе «Цікінічы» А. Біркуова. У гаспадарка добра ўраджлі азіння, бульба, кукуруза, садавіна і гародніна... Хлебаробы назапілі дастаткова кармоў для жывёлы, а значыць, будзе мяса і малака.

Гэтыя дзве гаспадаркі акраі і спецыялізуюцца ў малочна-мясным напрамку. Жоны год тут узрастае прадукцыянысць жывёлагадоўлі, павышаюцца надой малака.

Красамоўна сведчыць аб гэтым лічы. Так, сёлета ў саўгасе «Побалава» на концы 100 гектараў даваліся па тры каровы ў парэўнаны з леташнім годам. Агульны стаць папэўніўся 200 каровамі. За кошт чаго таксама папэўніўся вядома, за кошт маладніку. А гадуюць цялят такіх дбайна і рупліва гаспадар, які Галіна Міхайлаўна Грамыка. 70 цапкі даглядае яна. І паглядзеўнае ў вазе даюць штурчачы.

Ёсць у саўгасе і выдатныя механізатары. Скажам, трактарыст Васіль Марчанка. Машына яго заўсёды справная, гатова да любой работы.

Цяпер у саўгасе «Цікінічы» А. Біркуова. У гаспадарка добра ўраджлі азіння, бульба, кукуруза, садавіна і гародніна... Хлебаробы назапілі дастаткова кармоў для жывёлы, а значыць, будзе мяса і малака.

Гэтыя дзве гаспадаркі акраі і спецыялізуюцца ў малочна-мясным напрамку. Жоны год тут узрастае прадукцыянысць жывёлагадоўлі, павышаюцца надой малака.

Красамоўна сведчыць аб гэтым лічы. Так, сёлета ў саўгасе «Побалава» на концы 100 гектараў даваліся па тры каровы ў парэўнаны з леташнім годам. Агульны стаць папэўніўся 200 каровамі. За кошт чаго таксама папэўніўся вядома, за кошт маладніку. А гадуюць цялят такіх дбайна і рупліва гаспадар, які Галіна Міхайлаўна Грамыка. 70 цапкі даглядае яна. І паглядзеўнае ў вазе даюць штурчачы.

Ёсць у саўгасе і выдатныя механізатары. Скажам, трактарыст Васіль Марчанка. Машына яго заўсёды справная, гатова да любой работы.

Цяпер у саўгасе «Цікінічы» А. Біркуова. У гаспадарка добра ўраджлі азіння, бульба, кукуруза, садавіна і гародніна... Хлебаробы назапілі дастаткова кармоў для жывёлы, а значыць, будзе мяса і малака.

Гэтыя дзве гаспадаркі акраі і спецыялізуюцца ў малочна-мясным напрамку. Жоны год тут узрастае прадукцыянысць жывёлагадоўлі, павышаюцца надой малака.

Красамоўна сведчыць аб гэтым лічы. Так, сёлета ў саўгасе «Побалава» на концы 100 гектараў даваліся па тры каровы ў парэўнаны з леташнім годам. Агульны стаць папэўніўся 200 каровамі. За кошт чаго таксама папэўніўся вядома, за кошт маладніку. А гадуюць цялят такіх дбайна і рупліва гаспадар, які Галіна Міхайлаўна Грамыка. 70 цапкі даглядае яна. І паглядзеўнае ў вазе даюць штурчачы.

Ёсць у саўгасе і выдатныя механізатары. Скажам, трактарыст Васіль Марчанка. Машына яго заўсёды справная, гатова да любой работы.

Цяпер у саўгасе «Цікінічы» А. Біркуова. У гаспадарка добра ўраджлі азіння, бульба, кукуруза, садавіна і гародніна... Хлебаробы назапілі дастаткова кармоў для жывёлы, а значыць, будзе мяса і малака.

Гэтыя дзве гаспадаркі акраі і спецыялізуюцца ў малочна-мясным напрамку. Жоны год тут узрастае прадукцыянысць жывёлагадоўлі, павышаюцца надой малака.

Красамоўна сведчыць аб гэтым лічы. Так, сёлета ў саўгасе «Побалава» на концы 100 гектараў даваліся па тры каровы ў парэўнаны з леташнім годам. Агульны стаць папэўніўся 200 каровамі. За кошт чаго таксама папэўніўся вядома, за кошт маладніку. А гадуюць цялят такіх дбайна і рупліва гаспадар, які Галіна Міхайлаўна Грамыка. 70 цапкі даглядае яна. І паглядзеўнае ў вазе даюць штурчачы.

Ёсць у саўгасе і выдатныя механізатары. Скажам, трактарыст Васіль Марчанка. Машына яго заўсёды справная, гатова да любой работы.

Цяпер у саўгасе «Цікінічы» А. Біркуова. У гаспадарка добра ўраджлі азіння, бульба, кукуруза, садавіна і гародніна... Хлебаробы назапілі дастаткова кармоў для жывёлы, а значыць, будзе мяса і малака.

Гэтыя дзве гаспадаркі акраі і спецыялізуюцца ў малочна-мясным напрамку. Жоны год тут узрастае прадукцыянысць жывёлагадоўлі, павышаюцца надой малака.

Красамоўна сведчыць аб гэтым лічы. Так, сёлета ў саўгасе «Побалава» на концы 100 гектараў даваліся па тры каровы ў парэўнаны з леташнім годам. Агульны стаць папэўніўся 200 каровамі. За кошт чаго таксама папэўніўся вядома, за кошт маладніку. А гадуюць цялят такіх дбайна і рупліва гаспадар, які Галіна Міхайлаўна Грамыка. 70 цапкі даглядае яна. І паглядзеўнае ў вазе даюць штурчачы.

Еўдакія ЛОСЬ МОЙ СВЕТ

ЛІРЫЧНЫ МАНАЛОГ

Я пра табе раздалле-існаванне
Даведзела ў той вытрыты дзень,
Калі ты даў для першага дыхання
Паветра прамыянастага струменю.
Ты падступеў да вокан зіхатліва,
Ад кожнай шыбы лігчы дыманком,
Калі мне бацька напаяў шчасліва,
Карміла маці шчодрым малаком.
Ты быў падлогай той неагябленай,
Дзе, нібы вока пілінае, сучок
Сачыў, як і нязграбна, і старанна
Адавалася я на першы крок.
Я ўспамінаю, як ты пашыраўся
Пасля дарогай кожнае маёй!
То лугавы абрусам расцілаўся,
То шэраватай восенскай радлей.
Ты ўжо тады пачаў трывожыць, клікаць,
Абдаў расою з галавы да пяці,
Трывожыў першай літарай вялікай,
Узлёткамі цыбатых бусыянт,
Слязачы вербаў ніцых пад акномем,
Грымотам, якім яшчэ грывець...
А карцей — усім, што і сяміня
Змушае сэрца стаць трымеццём...

З прызнання пачынаю нецямнага!
Душою цябе, мой свет, мой дарагі!
Люблю на зычу я табе благаго,
Як ты не зычыш болю і тулі.
Салаты паміралі недарэмна,
Базусыя падлеткі і бацькі...
Ла ўсіх шляхоў і сцэжак патаемных
Румянца звысаюць каласкі.
Прыбралася ў страткага калёры
Зямля і сокі малады п'е.
Паўночкі кальшуча азебры
Абалап плеч узгорыстых яе...
Мяне збуйды хаваюць чысцінёю
Ільну разліў — нябёсы на зямлі...
Над гладкаю неагляднай ільняною
Вызваваюць бухматы чымлі.
Два небы сіняю зачаруючы вочы
І ясна твары абпрамяняць тых,
Хто змалку ткаць і вышыць ахвочы—
Натхненых вышывалшчыц і ткачых.
Пра шчасце ўсіх ахвотна праспяваеш,
Але якія словы падабраць,
Калі ў палях такую сустракаеш,

Якое вочы смуткам спяляюць?
Салдаткай маладою гаравалю,
Калі каханы не вайну паяшоў,
Яго чакала — і не прычалоў.
З чародка гарэзных малышоў...
Ідзе па медуціцах, па чаборы,
Сярод жытнёвых спелых каласоў,
І мроіцца ў напаленым прасторы
Усмешка з-пад пракуранных вусоў.
І постаць невысокая, і рукі,
Якім да грудзей сваіх туліў...
А хутка ж будучы іхнія унікі!
Старэйшю настаўнік палюбіў...
Пад захмлялю звон цымбальных
струнаў
Народу гаманіла паўсяля!
Паклала зячо шодоры падурачак —
Кашулю муж... Новай зберагла...
Сама ж паціку выйшла з людскай хаты,
І ногі павяла яе туды,
Дзе з павуцішых сёл мужы-салдаты
Пад дзіравым заснулі назаўжды,
Душылі слязы на пагорку гэтым,
Укленчыла жанчына ў цішыні
І таварыла моўчкі з цэлым светам,
З травой, з ракою, з сонцам апаўдні...
Мне перадаць бы мовою гучнейшай,
Ды вяртыць слоў вышучою дарма...
Нама зямлі за гэты груд раднейшай,
І свету даражэйшага няма!
Усім жывам — здаём і дацяням,
І хто ў сярэдзі ўабраўся век,

Бабулям рупным, модніцам-дзяўчатам
Адзін заўсёды служыць чалавек.
Яго імя не хочацца адразаць,
Нібы сваё, папросту называць.
Надаць ахвота большай сілы сказаць
І з сэрцам кожны гук абмеркаваць...
А для таго найлепш айрнуць, як вырас
Сталёвых коней гурт каля вярот,
Ці глянцую, як пад'ёмных крануў вырай
Кранавецка завоблачных ясот.
Каб сілаю і ўмельствам чалавечым
Адолець грунт, што здаёна скамянеў,
І запаліць на колішняй пустацы
Святолю з сотым, тысячным аяне...
Адно маё, калі іду з работы,
Свято струменіць на суседскі клім...
Кажу збуйды я кожнаму з ахвотай,
Што дом зрабіў, і шкло, і ляпну — ёні!
На наваеселе да мяне не збочыў,
Хаця на бераг шклянку наліў...
Спяшыў на рыштыванні ноль рабочы...
Восі імя, што ў сэрцы берагла!
Ды можа на вяселле, на радзіны
Заскочыць мой руплівы гаспадар —
Памочнік мой, надзеяны і адзіны,
Карміцель і заступнік, і пясняр!
Тады паціку, голасам царзюжым,
Суседзі спаць не палягі пакуль,
Мы з ім спяем пра сонны дні барозы,
Якія зберагалі нас ад куль,
Каб мы жылі і вызначалі сцэжкі
Для мар і шматструпчатых ракет,
І даражылі шчырасцю усмешкі,

І берагі тебе, мой родны свет.
Мы прана засядзім; залётыя
Пачнуць на небе жмаркі усплываць;
Бо мы з ім, любі свецы, маладыя,
Нам траба доўга жыць і будаваць!
...Мне ў дзавоце раннім давалося
Палпаць дужа горкімі слязмі...
Завошта недарэўне занялося?
Завошта абдворана людзьмі?
Магла б тады ў крыўдзе затайца,
Замкнуць давер'я дзверы на ключы
І з пучавіны выбранае збіцца,
Навобакцак уперед ідуць,
Калі б не дзядзька той мяне сучешыў,
Чый зрок свяціўся увагай і дабром,
Кого ў раёне пазнавалі першым
І першым звалі зсе сакратаром.
Уся душа пакрыўджанай дзядзьчыны
Раскрылася без страху, без жамы,
Калі пачула ў роспачы нязмыўнай
Спагадлівае слова: «Раскажы!»
Ла чалавека чула на варту
Мы станем, свецы, каб не стамляўся звыш,
Не гінуў ад забачнага інферкту,
Не пахілаў з-за гор галавы...
Ён — камуніст. Ён — той, чыёю воляй
І працоўна трымацца наўсцяж
Жыцьці і светласці чалавечай долі,
І кожны гмах і спадарожнік наш!
Калі б не ён — да чалавечай мары
Было б не бліжэй, чым да тых планет,
Якім свято зямлі закрылі хмары...
Калі б не ён — ты быў бы цымні, свет.

Гэта партрэт вялікага правядура любюна сабралі з соцен кавалачкаў дэва навуэнцы Бабурыскага прафесіянальна-тэхнічнага вучылішча № 15.

ЛЕС АДНОЙ ПЕСНИ

У адным з дамоў па Партовай вуліцы старажытнага і маладога Пінска жыўчыць мае добрыя знаёмыя Ф. Пінскі і А. Гендлер. Гэта ўжо немалады людзі. Фейга Рыгоравна — пэрсанальна-пэнісіерна. За ле плячыма — многія гады развалочкай барацьбы. Ён знаёмы пінскіх турмы Пінска, Браста, Беластока; яна сядзела разам з Верай Харужай і Соф'яй Пановай у татарнай турме «Фардэн». Нямала гадоў у турмах буржуазнай Польшчы правёў і Абрам Бенямінавіч, які і цяпер працягвае лічы працаваць на фанерна-запалкавым камбінаце.

У гэтым дамоў маю знаёмых часта прыходзіць спры і знаёмыя, а пахатавы прыносіць сядзі шмат песні.

Ндаўна, завітаўшы сюды, я пачаў знаёмы матуў рускай песні «Волга, Волга, мату родная».

— Атамана Разіна ўспомніў — вясела гавару гаспадарам.

— Сцяпана Разіна, і наша беларуская падполле. — усміхаючыся, адказвае мне. — Атрымаў пісьмо з Польшчы, ад сабра, а ў пісьме аказалася і песня. Вось пазнаёмца.

Вяру ў рукі лісток і чытаю:

Мы ішлі ў цяжкім змаганні

Мы ішлі ў цяжкім змаганні
Зе ішлі лес працоўных мас —
І паны за гэта сёння
У астрог заганялі нас.
І паны за гэта сёння
У астрог заганялі нас.
Што сабраў асуджвалі?
Дайце песню запялі!
Каб аж краты здарымалі!
І затросся паны дом!
Каб аж краты здарымалі!
І затросся паны дом!
Песня вырвецца за краты
На прасторы, за астрог.
І надойдзе дзень расплаты,
Дзень вялікіх перамогі!

— Харошыя словы, — кажу я, — прарочы.

І неўзабаве сляхоу хаваючыю гісторыю гэтай першы, што нарадзілася ў турмы намеры.

Вось «Мы ішлі ў цяжкім змаганні» быў напісаны Францішкам Каравацічам у красавіку 1927 года ў Пастаўскай павятовай турме. Ян пачаў напісаць прыходзіць да ўладу Пінскага ў Заходняй Беларусі пачаліся жорсткія рэпрэсіі нават супраць такіх грамадскіх арганізацый, якой аўтулялася Беларускае грамада. Актыўны грамадскі дзеяч і арганізатар, сярод іх і Ф. Караваціч.

Аднойчы грамадоўчы, пасля вяртэння паверці, цяжкім засялялі «Волга, Волга, мату родная». Паўтаралі толькі адрін куплет, таму што ніхто не памятаў усёй песні. Браня Караваціч пачаў да мелодыі гэтай магутнай песні падбіраць словы. Яму памалку таварышы на звыклую песню запяліліся. Алксандр Маладзевыч, Новадзюфі Тарасевіч і Алксандр Маладзевыч, многія запялілі словы напаміць і панелі песню ў народ.

Цікава, што за песню «Мы ішлі ў цяжкім змаганні» Ф. Караваціч прасідаў пад арыштам вымушаны быў адмовіцца ад абнавачання, бо дамоўчы-напісанне не было тэксту верша, а таварышы на звыклую сцвярдвалі, што спявалі рускую песню «Волга, Волга».

Гендлер і Караваціч, знаходзячыся разам у Грудзёўскай турме на Польшым Памор'і ў 1930—1934 гадах, зноў сустраліся з гэтай песняй, якая выхлала ў часы буржуазнай Польшчы за анін у пошуках долбы і працы. Там першы пачаў жыць як песня.

Зайздросны лес у добрых песнях. Яны доўга жылі і знаходзілі дарогу да чалавечых сэрцаў.

Ул. БАРАВІНОУ.

Васіль Марчанка, механістатар з «Поблава».

ка — сёнаферма. Таму заўсёды разам ідуць на працу дзве сабрукі — дзярка Ніна Ручка і сёнарка Зіна Харманька. Прауючы дзядзечы стэрранна, удзельнічаючы ў мастацкай семадзейнасці. Увогуле, у саўгасе ўмеючы культурна адлачыцца.

Ціхінка сельская бібліятэка — адна з перадавых у вобласці. Тут нават праводзіцца абласны семінар бібліятэчных работнікаў. Бібліятэка

ПЕРАДА МНОЙ ЛЯЖЫЦЬ

Стокі канвертаў. На кожным з іх ясна і выразна выведзена: «Шамакіну Івану Пятровічу». З ласкавага дазволу гаспадары я знаёмлюся з поштай пісьменніка.

Пісьмы, пісьмы, пісьмы...
Вымаю першае. Чытаю: «Дарагі пісьменнік, даруйце, калі я Вас адару на некалькі мінут ад работы, але не напісаць не магу. Проста — не дазваляе сэрца, якое Вы трымаеце на сваёй далоні, як і Ваш удуюны Антон Кузьміч Яраш». Гэта піша старшы бухгалтар з літоўскага горада Шаўляя Г. Юрэнне.

Бару другі ліст. Пшыроку падыку пісьменніку за раман «Сэрца на далоні» выказвае ад імя сваіх сабрывак работніка Сімалянскай паншчынай фабрыкі М. Расмахіна. Задноў дзядзечы на некалькі дробна спісавых лістах расказвае пісьменніку аб поспехах свайго калектыву.

«Таважаны Іван Пятровіч, — піша настаўніца А. Чубанка з Вініцкай вобласці, — толькі што прачтала Ваш раман «Сэрца на далоні» і спяшыла падзяліцца сваёй думкай аб ім. Вельмі прадэяцца і патрэбная кніга! Наша маладая павіная знаць праўду аб тым часе, і гэтай праўдай прасякнута кожная старонка Вашай кнігі».

Жыхарка горада Палюшка А. Пятрова дадае: «Многа кніг напісана аб Вялікай Айчыннай вайне, але ў іх я не знаходзіла да гэтага часу так ярка выяўленай думкі: памятаеце, не забывайце тых, хто сваім жыццём, змаганнем і смерцю таксама каваў перамогу над фашызмам — героўў падполля».

Іван Пятровіч адраваецца ад папер, заўважае:

— Ну што я казаў? Хіба можа быць гэта каму-небудзь цікава? Вядома, прыемна атрымліваць і чытаць такія пісьмы, але я больш рады тым, у якіх ёсць, так скажаць, хоць крышчуча лаза. А такіх пісьм прыходзіць таксама нямаля. І хочацца тут адзначыць, што неманіта чытачы выказалі па раману «Сэрца на далоні» такія тонкія і дасціпныя заўвагі, якія я не заўсёды чуў ад нашых крытываў».

Пісьмы, пісьмы, пісьмы...
Яны сведчаць не толькі аб тым, што творы пісьменніка карыстаюцца ў чытачоў шырокай папулярнасцю, што, у прыватнасці, вялікае прызнанне ў апошні час зававаў раман «Сэрца на далоні», што кнігі яго сталі жаданымі і бліжэйшымі людзям розных нацыянальнасцей, але і аб тым, што сам пісьменнік стаў для іх добрым сябрам, шырым субсідэнкам і, дададзім, памочнікам і дарадчыкам.

Так, дарадчыкам і памочнікам, бо вось жа чытаў у пісьме настаўніцы з Гомельшчыны: «Таважаны Іван Пятровіч! Ваш пісьмо пахлонула мне вярта наладзе на зварот у школу. Яно акрыліла мяне ў барацьбе, якую я даўно вяду з райна за зварот у школу на сваю любімую працу».

З пісьма вядома, што карэспандэнтка даўно знаёма з пісьменнікам, што гэты ліст ад яе — першы. Я не памыляюся?

— Так, гэтая жанчына ўпершыню напісала мне гэты паўтара назад. Харошы, разумны чалавек. А здарылася з ёю недаручна, проста неразумная гісторыя. Дакладна, не здарылася, а выдумліва, раздмухалі яе «неразумныя людзі», — Іван Пятровіч

НАЙЛЕПШАЯ АДЗНАКА

коратка расказаў мне аб тым, што здарылася з жанчынай.

У маладоў, але змужоную настаўніцу закахаву завуц школы. Справа, вядома, тонкая, далікатная. Пры нармальных, інтэлігентных падыходзе да яе усё магло б вырашыцца без трагедыі. Але ўмяшаліся малакультурныя людзі, памышчаныя надалі гісторыі непрыемную афарбоўку і зрабілі вивазатай жанчыну. Яе зганьбілі публічна, выгналі са школы. Давялі да таго, што яе пакінуў муж. Жанчына засталася з дзвюма дзецьмі і дзвюма старымі бы прайці і хлеба. Пасля, праўда, ёй далі месца ў дзіцячым садзе з акладам у 45 рублёў. Яна і гэтым была рада. А колькі дзён назад прыйшло вось гэтае пісьмо.

— Вось напісаў пісьмо міністру асветы рэспублікі, прашу яго зацікавіцца дэсам гэтай жанчыны. Траба памачыць чалавечу. Такія драмы, безумоўна, былі і заўсёды будуць. І мы, выхаванцы, прапагандысты, павіны стаяцца да людзей з належнай чыстасцю і увагай.

Так, у пісьменніцкай пошце Івана Шамякіна не толькі пісьмы ўдзельных чытачоў. Яму пішучы мсціслучае — як свайму дзупату ў Вярхоўным Саветае рэспублікі, пішучы з іншых куткоў Беларусі — як паважанаму, аўтарытэтныму чалавечу, які можа параіць, падказаць, калі траба — памачыць. Пішучы па самых розных прычынах.

Прызначна, мне ўпершыню давалося зазірнуць у гэтую сферу дзейнасці пісьменніка, упершыню пазнаёміцца з Іванам Пятровічам Шамякіным не як з пісьменнікам, аўтарам па-добраму цікавых, чалавечых кніг, а як з чалавечам, грамадзянінам, дзяржаўным дзеячом. І мжвоў думалася аб тым, на якую вышыню ўзняты ў нашай краіне пісьменнік, якая гэта ганаровая аб адказнай прафесіі, і хараша думалася аб нашай літаратуры, якая выглядала такога чалавечу. Я чытаў пісьмо за пісьмом і думаў аб тым, што так можа пісаць толькі чалавечу, якога ведаеш, любіш, якому верыш.

Пісьмы, пісьмы, пісьмы...
І ніводнае з іх Іван Пятровіч не пакідае без увагі: піша, звоніць, высвятляе, прасіць, часам патрабуе. Вялікая і, пэўна, цяжкая гэта праца. Колькі сіл і часу забірае яна ў пісьменніка. Я спытаў пра гэта ў Івана Пятровіча. Ён адказаў:

— Часу, вядома, забірае шмат. Але як жа інакш? Абавазвае званне пісьменніка, званне дзупата, абавазвае час. Нельга быць абыякавым да чалавечу, яго клопатуй і радасцей. Асабліва недаравальна раўнадушчасць пісьменніку. Я перакананы, што калі ў душы пісьменніка яна прабралася, не створыць ён рэччу, вартых увагі народа.

Вось — хіба можа быць абыякавым да гэтага? Пісьмо гэтае напісалі бакі вучняў Кашанскай школы Мсціслаўскага раёна. Пішучы, што дзеці іх пазабулены добрай вадзі. Пытанне аб будаўніцтве калі школы калодзежа абмяркоўваецца пача галоў! Як

ПРАЦЯГ ЛЕГЕНДЫ

На гэтым вечары было ўрачыста. У глыбіні сцэны — вялікія лічбы «1904—1904». Паловацім хору калгаса імя Кірова споўнілася 30 год.

З вялікай глыбальнай залы Палаца культуры вырываецца і лясць над вясёлым песня ад «Крыў Случачнікі», які «яе кожным годам прымае» песню «Ты, братоў мая» (баты вала Валыціна Пацянкілі). «Ой, у дузе» (завявала Настася Калыда), жартобная песня Шуміліна ў аранчюўны Корсана «Ганца замуж паліцеся».

Каловічч хор за трыццаць год напалі багаты і разнастайны рэпертуар. Але найбольш удаюцца калгасным спявакам народныя песні. Хароша мяня і шыра прагучалі на вечары ў вышэйшай школе беларускія народныя песні «Ты, братоў мая» (баты вала Валыціна Пацянкілі), «Ой, у дузе» (завявала Настася Калыда), жартобная песня Шуміліна ў аранчюўны Корсана «Ганца замуж паліцеся».

Удзельнікі калгаснага хору — людзі, удзельнікі ў песню. Таленавіты калектыв стварыў сваёсабытвую манеру выканання, удзельнікі толькі яму.

Хто ж сёння спявае ў Каловічч хоры? Патладзіце на пачынку жанчыну, на яе руці, яна многа чату перааробіла за доўгае працоўнае жыццё. Давно заслушыла Алксандра Іванавіча Кібаўна ў аддзельных, але сёння яна заўсёды неўдзі спянаеца, буйны памачыць калгасу. Давно Іванавічу Ціцюню ўжо мінула восемдзят гадоў, а ён тэкама і сёння памаче калгасу.

Старэйшы удзельнік хору Ігнат Пятровіч Лагу — вяселлі і жартаўнік, вядомы пясочны гарніст. Пасля вайны ён акампаніраваў хору, а калі не было кіравніка — сам упраўляўся з гэтай справай. Ён любіць расказваць малады пра розныя выпадкі са свайго жыцця, любіць ўспоміныць былое.

Спяваючы ў хоры сёння калгасны Валыціна Люціо і Тацяна Жыгавялова, Тамара Таліапа Калыда, Настася Калыда, Трое дзіцёў у Настасі, яна прывіць у аранчюўны Корсана Настася ўшыяна жанчына, усёяка работа гарчыць у яе руках. Яна зноўдзе забэсады час складзіць інае рэпетытны хору. А калі часам траба выязджаць у суседнюю вёску ці Случч, Настася знае малага да сестры Волгі, тая дагледзіць і пакоміць дзіця. Так яны і мяніліся: адна ідзе на рэпетытны, другая з дзецьмі, а калі Волга адна выстуляе, Настася «дзякуе» па хатніх дзях... Але ні адна з іх не пачынула хору. А цяпер Волга Вясельчэна, прадучы настайчына ў пачатках класа, вырашыла атрымаць лічы вышэйшую адукацыю. Яна зварочнае другога курсу педінтэрнату.

Вось у хоры шчыра адзіны чытачы удзельнік. Заўвуч яго Сяргей Якаўлевіч Мароз, але работа ў яго сямей таварыч — працэ і квалітам у куці. Голас у Сяргея Якаўлевіча — на зайздросць, мяні барытон прыгожана тэмбру.

Каловічч хорам кіруе цяпер вышучыні Маладзёўскага муніцыпала вучыцель Апус Васільевіч Дзюнон. Ён сам вялікі аматар песні і гэтую любоў імянеца абуць у малых удзельніках хору. Цяпер у хоры гарача вара: наперадзе раіны гляда, а калі добра пастароўна, дык можа і ў Данадзе будучы удзельнічаць.

Каловічч хор мае багату гісторыю. Вылі ў яго перыяды вяліказначнага вучыцель Апус Васільевіч Дзюнон. Ён сам вялікі аматар песні і гэтую любоў імянеца абуць у малых удзельніках хору. Цяпер у хоры гарача вара: наперадзе раіны гляда, а калі добра пастароўна, дык можа і ў Данадзе будучы удзельнічаць.

Каловічч хор — цынавы, самабытны калектыв. У ім нарадзілася нямаля добрых песень. Паслухай каловічч спяваюч прыязнаюч народныя артысты СССР Рыгор Шырма, народны артыст рэспублікі Генад Ціцюн, павт-песеннік Адам Русак, дзіцят Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі заслужаны дзеяч мастацтва Мікалай Маслюк, Генад Іванавіч Ціцюн запісаў тую некалькі песень, якія пасля выйшлі ў шырокі свет. Тая іле, напрыклад, напалітка тэма «Ой, хадзілі і мяне маці». Яе пасяць у вышучыні Дзяржаўны народны хор ВССР. Гэтую жартобную песню пачаў спяваць на Украіне, Урале, а пасля і ў Польшчы.

На Случчыне пачула я душоўнае паэтычнае легенду, якая перадаецца з накілення ў накілення.

З дзедных іран прыйшоў сюды падарожнік. Ён пачаў і на слогі краіна, абхадзіў многа зямель, пабачыў нямаля дзікоў. Яго цяжка было чым-небудзь здзівіць. Каб жа падарожнік трапіў на мушкетэры, дык спытаў: а што за людзі жылі ў гэтым краі, што любіць яны, чым захапляюцца. Яму таварыч, прыкладна, чалавечу, вуха да зямлі і паслухай, аб чым яны табе раскажаць.

Надзвычай здзіўлены. Нідзе не чуў іні, каб былі пачулі! То спяваў народныя песні, а прычыны ён расказваў пра жыццё «пра сваё спадзяванне і на лепшую светлую долю. Кажучы, што каловічч спяваў і на лепшую светлую долю. Кажучы, што каловічч спяваў і на лепшую светлую долю. Кажучы, што каловічч спяваў і на лепшую светлую долю.

Старэйшы удзельнік хору Ігнат Лагу і малады спяваўчы Тацяна Трафімовіч, Галіна Лагу і Людміла Трафімовіч.

Фота Ул. КРУКА. Я. ДАНСКАЯ.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

6 лістапада 1964 года.

3

БІБЛІЯТЭКІ — СВЯТУ

У Дзяржаўнай бібліятэцы імя Ул. І. Леніна адрылася вялікая выстава, прысвечаная ўсенароднаму свету. На стэндах — копіі заслужаных матэрыялаў аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

Вялікае месца на выставі займаюць асабліва цікавыя матэрыялы аб першых днях Кастрычніцкай рэвалюцыі, шматлікія фотаздымкі, артыкулы.

В

